LAUSUNTO

9.2.2025

Talousvaliokunnalle

Paikallisvoima ry kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto VNS 8/2025 vp Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

Paikallisvoima ry pitää energia- ja ilmastostrategiaa keskeisenä ohjausvälineenä paikallisten energia-alan toimijoiden toimintaedellytysten, toimitusvarmuuden ja energiajärjestelmän kehittämisen kannalta. Strategian tulee luoda selkeä ja ennakoitava suunta, joka mahdollistaa pitkäjänteisen investointisuunnittelun ja tarkoituksenmukaisen etenemisen puhtaiden ratkaisujen käyttöönotossa eri puolilla maata. Strategiassa on tärkeää tunnistaa koko Suomen energiayhtiöiden rooli sekä energiajärjestelmän kokonaisuuden että huoltovarmuuden kannalta.

Suomessa energia-ala on edennyt nopeasti kohti hiilineutraalisuutta: sähköntuotannosta 96 prosenttia on jo hiilineutraalia ja kaukolämpöä hyöyntävistä kunnista 85 prosenttia tuottaa lämmön pääasiassa uusiutuvilla tai tai hukkalämmöillä. Paikallisvoiman jäsenkentässä tämä näkyy konkreettisesti siten, että kunnalliset ja alueelliset energiayhtiöt ovat ottaneet ilmastotavoitteet järjestelmällisesti huomioon ja edenneet monin paikoin valtakunnallista tasoa pidemmälle. Käytännön investoinnit puhtaaseen tuotantoon, energiatehokkuuteen ja hukkalämpöjen hyödyntämiseen ovat jo laajasti käynnissä. Paikallisten energiayhtiöiden työ näkyy myös kansainvälisesti. Kun paikallinen energia-infrastruktuuri yhdistyy puhtaaseen teknologiaan ja vahvaan tekniseen osaamiseen, syntyy ratkaisuja, joilla on vaikutusta Suomen lisäksi globaaleilla markkinoilla.

1. Perusvoiman ja joustojen rooli Suomen energiajärjestelmän turvaajana

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä, että strategian yksityiskohtaisilla linjauksilla varmistetaan kohtuuhintaisen puhtaan energian toimitusvarma tarjonta niin teollisuuden, elinkeinoelämän kuin kotitalouksien tarpeisiin. Tämä edellyttää sähköjärjestelmään riittävää perusvoiman tuotantoa ja joustavia resursseja, mukaan lukien joustokykyinen tuotanto ja sähkövarastot. Sähkötehon riittävyys varmistetaan lisäämällä perusvoimaa, kysyntä- ja tuotantojoustoa sekä sähkövarastoja, jotta sääriippuvaisen tuotannon kasvu ei vaaranna järjestelmän toimintaa.

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä, että strategiassa on tunnistettu merkittävät toimenpiteet, joilla vahvistetaan sähköjärjestelmän toimitus- ja huoltovarmuutta sekä tuetaan energiamurroksen edellyttämää markkinakehitystä. Keskeisiä linjauksia ovat:

Fossiilittoman jouston tukimekanismin käyttöönotto sekä kapasiteettimekanismien tarpeen selvittäminen.

Kapasiteettimekanismin tavoitteena on varmistaa sähkön riittävyys erityisesti huippukulutustilanteissa ja tuulettomina pakkasjaksoina. EU:n sähkömarkkina-asetuksen mukaan jäsenvaltiot voivat ottaa kapasiteettimekanismit käyttöön vasta viimesijaisena keinona, jos resurssien riittävyyttä ei voida turvata muilla toimenpiteillä. Asetuksen mukaan tämä edellyttää perusteellista vaikutusten arviointia sekä kuulemista niiltä naapurijäsenvaltioilta ja sidosryhmiltä, joihin on suora verkkoyhteys. Asetuksessa edellytetään, että ennen

Paikallisvoima ry
Annankatu 25 A, 3. krs
00100 Helsinki
www.paikallisvoima.fi

Y-tunnus/Business-ID: 2440745-4
Rekisterinumero: 206.733
Kotipaikka/Domicile: Porvoo

muiden mekanismien käyttöönottoa arvioidaan, voidaanko resurssien riittävyyteen liittyvät huolenaiheet ratkaista strategisen reservin avulla.

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä pohtia toimia sähköjärjestelmän riittävän tehoreservin ja joustokyvyn varmistamiseksi tilanteessa, jossa sääriippuvainen tuotanto kasvaa nopeasti. Paikallisvoima ry näkee, että Kapasiteettimekanismin tarve voi korostua pitkällä aikavälillä, mutta lyhyellä aikavälillä markkinaehtoiset joustot ovat keskeinen keino turvata toimitusvarmuus. Paikallisvoima korostaa, että ennen kapasiteettimekanismin mahdollisesta käyttöönotosta tulee laatia perusteellinen selvitys ja kattava vaikutusarvio. Ratkaisujen tulee olla teknologianeutraaleja ja kilpailua turvaavia, eivätkä ne saa vääristää markkinoita. Investointiympäristön ennustettavuus on varmistettava, jotta ratkaisut tukevat teollisuuden ja energiayhtiöiden investointeja. Valmistelussa on arvioitava tarkasti, mitä ongelmaa kapasiteettimekanismilla halutaan ratkaista ja onko ratkaisua mahdollista hakea nykyisellä tuotanto- ja kulutuskapasiteetilla.

Paikallisvoima ry ehdottaa strategisen reservin kaltaisen mallin kehittämistä

Paikallisvoima ry katsoo, että strategisen reservin kaltainen, kustannustehokas välivaiheen ratkaisu tulisi ottaa harkittavaksi ennen laajemman kapasiteettimekanismin valmistelua. Malli voisi perustua aiempaan tehoreservin kaltaiseen käytäntöön, jossa reservissä olevat laitokset voivat edelleen osallistua vuorokausimarkkinoille korkeimman markkinaehtoisen tarjouksen hinnalla, jotta vaikutus markkinahintoihin jää mahdollisimman vähäiseksi. Tarkoituksena ei ole poistaa kapasiteettia markkinoilta, vaan varmistaa sen käyttö kriittisinä hetkinä osana toimitusvarmuutta. Mekanismin käyttöönotto EU-sääntelyn puitteissa on kuitenkin keskeinen haaste, jonka ratkaisemiseksi tarvitaan jatkoselvityksiä.

Paikallisvoima pitää tärkeänä, että mallia kehitettäessä hyödynnetään myös kansainvälisiä esimerkkejä. Ruotsissa vuoden 2026 alussa käyttöön otettu Kraftlyftet-valtiontukimalli tarjoaa yhden selvitettävän vaihtoehdon. Sen tavoitteena on vahvistaa sähköjärjestelmän toimitusvarmuutta tukemalla biovoiman, kaasuturbiinien, varastointiratkaisujen ja pienen vesivoiman investointeja EU:n ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella ilman komission erillistä hyväksyntää. Tuki kohdistuu vain investointeihin, jotka eivät ole markkinaehtoisesti toteuttamiskelpoisia ja joiden on valmistuttava vuoden 2031 loppuun mennessä.

Ehdotus kytkeytyy myös energia- ja ilmastostrategian linjaukseen, jonka mukaan yhdistetyn lämmön ja sähkön tuotannon kapasiteetin kehittymistä, sähköistymistä ja toimintaedellytyksiä tulee selvittää yhteistyössä toimialan kanssa erityisesti huoltovarmuuden näkökulmasta. Paikallisvoima korostaa, että jäljellä olevan CHP-kapasiteetin säilyminen mahdollisimman laajasti käytettävissä on kriittistä koko energiajärjestelmän toimintavarmuudelle ja joustavuudelle

2. Lämpömarkkinat sekä lämmön huoltovarmuus

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä, että strategiassa on selkeästi tunnistettu seuraavat kokonaisuudet, jotka ovat keskeisiä lämmityssektorin vähähiilisen ja toimitusvarman kehityksen kannalta:

Strategiassa linjataan, että Lämpöjärjestelmien sähköistymisen sekä hukkalämpöjen, mukaan lukien datakeskusten hukkalämpöjen hyödyntämisen jatkaminen ja edistäminen verotuksellisilla kannusteilla.

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä, että verotus tukee investointeja, jotka mahdollistavat kustannustehokkaita ja vähäpäästöisiä lämmitysratkaisuja.

Strategia tunnistaa polttamiseen perustuvan lämmöntuotannon merkityksen niillä alueilla, joilla vaihtoehtoisia, esimerkiksi hukkalämpöön perustuvia ratkaisuja ei ole käytettävissä.
Paikallisvoima näkee tärkeänä, että näillä alueilla polttamiseen perustuva tuotanto on edelleen kriittinen osa toimitusvarmuuden ja alueellisen resilienssin varmistamista.

Strategiassa ehdotetaan, että yhdistetyn lämmön ja sähkön tuotannon (CHP) kapasiteetin kehittymisen, sähköistymisen ja toimintaedellytysten selvittäminen yhteistyössä toimialan kanssa erityisesti huoltovarmuuden näkökulmasta.
Paikallisvoima ry näkee, että tavoitteena tulee olla, että jäljellä oleva CHP-kapasiteetti säilyy mahdollisimman hyvin käytettävissä ja tukee järjestelmän kokonaistoimivuutta. Samalla Paikallisvoima ry korostaa, että bioenergian asema toimitusvarman ja kilpailukykyisen energiajärjestelmän osana on turvattava. Tammikuun tuulettomat ja kireät pakkasjaksot korostivat, kuinka tärkeää on varmistaa riittävä ja säävarma tuotanto kaikissa olosuhteissa. Siksi on olennaista, että hallitus sitoutuu vahvistamaan bioenergian roolia osana vähäpäästöistä ja toimitusvarmaa energiajärjestelmää. Bioenergian käyttöä ei tule rajoittaa verotuksella tai muulla sääntelyllä, sillä biomassan verottaminen heikentäisi huoltovarmuutta, nostaisi kaukolämmön kustannuksia ja heikentäisi teollisuuden kilpailukykyä.

Bioenergian kestävä hyödyntäminen edistää uusien teknologioiden, kuten hiilidioksidin talteenoton ja hyötykäytön (BECCU/BECCS) sekä vetytalouden ratkaisujen, kehittymistä ja käyttöönottoa. Tämän vuoksi politiikkatoimien tulee tukea bioenergian kestävää käyttöä, jotka vauhdittavat puhdasta siirtymää ja luovat ennakoitavat edellytykset näiden teknologioiden kehittämiselle.

Kaukolämmön rooli tulee näkyä myös energiatehokkuuslaskennassa
Koska kaukolämpö puhdistuu nopeasti ja toimii energiajärjestelmän joustona, myös rakennusten energiatehokkuuslaskennan tulee kohdella lämmitysmuotoja yhdenvertaisesti. Sekä kaukolämpö että sähkö ovat Suomessa erittäin vähäpäästöisiä energiamuotoja, minkä vuoksi rakennussääntelyn tulisi ohjata ennen kaikkea kiinteistöjen rakenteelliseen energiatehokkuuteen eikä eri lämmitysmuotojen väliseen kilpailuun.

Strategiassa ehdotetaan, että yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi ja häiriönsietokyvyn parantamiseksi tulee määritellä varautumisvelvoite eräille kriittisille toimijoille, kuten kaukolämpöalan yhtiöille.
Paikallisvoima ry painottaa, että yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi on tärkeää huomioida varautumisvelvoitteessa laajasti koko energiajärjestelmä. Kaukolämmön tuotannon ja jakelun lisäksi varautumisvelvoite tulee ulottaa myös sähkön tuotantoyhtiöihin sekä sähkön jakeluverkonhaltijoihin. Pelkästään kaukolämpöalan yhtiöiden tarkastelu ei riitä, sillä niiden toiminta ei voi toteutua, mikäli sähkön toimitus jakeluverkkoyhtiöiden kautta vaarantuisi. Paikallisvoima ry:n näkemyksen mukaan velvoitteen laajentaminen ei

myöskään aiheuta merkittävää hallinnollista taakkaa, koska jakeluverkkoyhtiöillä on jo nykyisin varautumissuunnitelmiin liittyviä sääntely- ja käytännön velvoitteita.

3. Sähkön siirto- ja jakeluverkon toimivuuden sekä riittävyyden vahvistaminen energiamurroksen perustana.

Paikallisvoima ry pitää erityisen tärkeänä sähköverkkoinvestointien luvituksen nopeuttamista ja resurssien vahvistamista, sillä verkkojen kehittäminen on keskeistä teollisuuden kilpailukyvylle ja alueelliselle elinvoimalle.

Paikallisvoima ry korostaa, että **nykyinen Energiaviraston valvontamalli rajoittaa yhtiöiden mahdollisuuksia toteuttaa ennakoivia investointeja, joita EU:n ohjeistus painottaa toteutettavan sähköverkkojen kehittämiseksi tulevaisuuden tarpeisiin.** Malli ohjaa investointeja vasta akuuttiin tarpeeseen, mikä hidastaa puhtaan siirtymän toteutumista ja aiheuttaa pullonkauloja sähköverkossa. Jo nyt investointeja lykätään tai toteutetaan pienempinä kuin suunniteltu.

Puhtaan siirtymän myötä sähkönkulutus, tehotarve ja uusiutuvan tuotannon määrä kasvavat merkittävästi. Fingridin järjestelmävision mukaan sähkön kulutus vuonna 2040 voi olla eri skenaarioista riippuen jopa 130-270 TWh välillä. Uusiutuvan sähköntuotannon kapasiteetin jopa kolminkertaistaminen edellyttää merkittäviä investointeja paitsi tuotantolaitoksiin myös sähköverkkojen vahvistamiseen, joiden toteutusaikataulu on huomattavasti pidempi.

Paikallisvoima ry painottaa, että kantaverkon investoinnit ovat olleet pääosassa näkyvillä julkisuudessa, mutta merkittävä osa kulutuksesta ja hajautetusta tuotannosta on jakeluverkkojen takana. Sähköistyvä liikenne ja lämmitys sekä hajautettu tuotanto lisäävät painetta jakeluverkoille. Ilman etupainotteisia investointeja uudet tuotanto- ja kulutuskohteet eivät toteudu, mikä tarkoittaa, että investoinnit siirtyvät muualle tai peruuntuvat kokonaan. Tämä on merkittävä riski Suomen kilpailukyvylle ja työllisyydelle.

Vuoden 2024 alussa voimaan tullut valvontamallin menetelmämuutos ohjaa investointeja entistä tarkemmin, mutta ei täysin tue laajamittaisten kasvuinvestointien toteuttamista. Nykyisistä menetelmistä puuttuvat vielä ennakoivat investoinnit sekä huoltovarmuuden ja resilienssin näkökulmat, mikä tarjoaa kehittämismahdollisuuksia tuleville valvontajaksoille. Jotta sähköverkko säilyttää toimintavarmuutensa myös poikkeustilanteissa, on tärkeää varmistaa riittävä kapasiteetti ja varayhteydet. Tämä korostaa ennakoivan suunnittelun merkitystä koko järjestelmän luotettavuuden vahvistamisessa. Paikallisvoima ry haluaa nostaa esille sen, että vuoden 2026 alussa voimaan tullut sähkömarkkinalain päivitys toi jakeluverkkoyhtiöille vastuun laatia kehittämissuunnitelma myös suurjännitteiselle jakeluverkolle. Jo pelkästään tämä uusi velvoite edellyttää valvontamallin avaamista, jotta yhtiöillä on aidot mahdollisuudet rahoittaa merkittävästi kasvavia investointeja

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä, että Energiavirasto käynnistää valvontamenetelmien uudistamistyön siten, että ennakoivat investoinnit sekä puhtaan siirtymän edellyttämät toimenpiteet sisällytetään valvontamenetelmiin. Muutosten valmistelussa on varmistettava toimialan keskeisten toimijoiden kuuleminen. Kehittämissuunnitelmaan on perusteltua lisätä erillinen osio puhtaan siirtymän vaatimia lisäinvestointeja varten, jotta investointitarpeet voidaan tunnistaa ja huomioida valvontamallin jatkokehityksessä. Lisäksi valvontamalliin

liittyy useita yksityiskohtaisia muutostarpeita, jotka on arvioitava kokonaisvaltaisesti yhteistyössä Energiaviraston ja alan toimijoiden kanssa.

3.1. Energiaverkkojen palautumiskyvyn ja korjauskapasiteetin kehittäminen kriittisten komponenttien varastointia vahvistamalla.
Toimitusvarmuuden kannalta on olennaista, että verkkojen kriisinkestävyyttä parannetaan ennakoivilla toimenpiteillä.

4. Jätteenpolttoa koskevat strategialinjaukset

Paikallisvoima ry pitää tärkeänä, että strategiassa on selkeästi tunnistettu jätteenpolttoon liittyvät keskeiset periaatteet, joilla tuetaan kiertotaloutta, energiatehokkuutta ja ilmasto- sekä huoltovarmuustavoitteita.

Kierrätyskelvottoman jätteen ohjaaminen polttoon sekä syntyvän lämmön tulkinta hukkalämmöksi.
On välttämätöntä, että jätteenpoltossa polttoon päätyy vain kierrätyskelvoton jäte. Tämä tukee kierrätysasteen nousua ja vahvistaa jätehierarkian toteutumista käytännössä. Kierrätyskelvottoman jätteen käsittelystä syntyvän lämmön tulkinta hukkalämmöksi on tärkeä osa energiatehokkuuden parantamista sekä kaukolämmön puhdistumista. Tämä mahdollistaa sen, että olemassa olevat energiantuotantojärjestelmät voivat hyödyntää jätepohjaista lämpöä toimitusvarmuutta vaarantamatta.

Jätteenpolton sisällyttäminen EU:n päästökauppaan sekä kansallisen laajennuksen arviointi.
Pidämme perusteltuna, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti jätteenpolton sisällyttämiseen täysimääräisesti EU:n päästökauppaan, sillä yhdenmukainen sääntely tukee markkinoiden toimivuutta ja selkeyttää investointien toimintaympäristöä. Mikäli EU-tason valmistelu viivästyy, on asianmukaista arvioida kansallista laajennusta, jotta sääntely olisi ennakoitavaa ja vastaisi ilmastotavoitteisiin liittyviä velvoitteita. Samalla on varmistettava, ettei sääntely heikennä kierrätyskelvottoman jätteen energiakäytön mahdollisuuksia hukkalämpönä eikä vaaranna alueellista toimitusvarmuutta.

5. Vesivoiman toimintaedellytysten turvaaminen

Paikallisvoima ry pitää erittäin tärkeänä, että strategiassa on selkeästi tunnistettu vesivoiman kriittinen merkitys Suomen sähköjärjestelmän toimintavarmuudelle ja huoltovarmuudelle. Vesivoima muodostaa keskeisen osan sähköjärjestelmän säätökykyä, ja sen rooli korostuu entisestään sääriippuvaisen tuotannon lisääntyessä. Vesivoimalla ei ole tällä hetkellä realistista korvaavaa teknologiaa, joka tarjoaisi vastaavan yhdistelmän nopeaa säädettävyyttä, varautumiskykyä ja järjestelmän vakautta.

Strategian linjaus siitä, että **jo olemassa olevan vesivoiman toimintaedellytykset tulee säilyttää**, on keskeinen ja perusteltu. Hallituksen puoliväliriihen kirjaukset siitä, ettei vesivoimaan kohdisteta uusia ympäristövaatimuksia, jotka heikentäisivät sen säätökykyä, vahvistavat oikeansuuntaista kehitystä. Samalla korostamme, että vesipuitedirektiivin toimeenpanossa tulee käyttää täysimääräisesti kansallista liikkumavaraa niin, ettei sääntely tosiasiallisesti heikennä sähköjärjestelmän kannalta vesivoimalaitosten toimintamahdollisuuksia. Vesivoiman lupauudistusta ja kalatiestrategian päivitystä valmisteltaessa on

välttämätöntä sovittaa yhteen ympäristötavoitteet ja energiajärjestelmän kriittiset tarpeet. Valmistelussa tulee lisäksi ottaa huomioon sekä valuma-aluekohtaiset näkökulmat että vesistökohtaiset eroavaisuudet. **Paikallisvoima ry korostaa**, että lupaprosessien ja velvoitteiden tulee olla ennakoitavia ja oikeasuhtaisia, jotta vesivoiman rooli säätövoimana ei vaarannu. Vesilain uudistuksen yhteydessä on huolehdittava siitä, että kansantaloudelle ja yleiselle edulle tärkeät hankkeet ovat jatkossakin toteutettavissa, vesivoiman merkitys energiajärjestelmän tasapainottajana ja kriisivalmiuden osana otetaan täysimääräisesti huomioon, eikä siten vesivoimatoimijan omaisuudensuojaa vaaranneta.

6. Uusituvan energian edistäminen/tuet

Energia- ja ilmastostrategian mukaan teollisuus- ja energiapoliittisesti merkittäville energiaan liittyville suurille demonstraatiohankkeille varataan erillinen yhteensä 200 miljoonan euron myöntövaltuus energiatukeen vuosille 2026 -2029 (50 milj. EUR/vuosi). Lisäksi puhtaan siirtymän yli 50 milj. euron investointien verohyvityksellä pyritään käynnistämään sähköä hyödyntäviä suurempia teollisia hankkeita.

Paikallisvoima korostaa, että tukijärjestelmien tulee huomioida myös pienemmät ja alueelliset energiainvestoinnit. Nykyinen malli painottuu suurhankkeisiin, mutta puhtaan siirtymän edistäminen edellyttää, että myös paikalliset pilottihankkeet, kunnalliset toimijat ja pk-yritykset voivat hyötyä energiatuista. Tämä vahvistaa alueellista elinvoimaa ja monipuolistaa energiamarkkinoita.

7. Puolueeton, yli hallituskausien ulottuva, energiaryhmä

Suomen puhtaan siirtymän, investointien ja sähköverkon kehittämisen varmistaminen edellyttää pitkäjänteistä ja yli hallituskausien ulottuvaa energiapolitiikkaa, joka luo ennakoitavat raamit tuotannon, verkkojen ja joustoratkaisujen investoinneille. Tarvitsemme pysyvän, vaalikaudet ylittävän ohjausmallin ja pitkän aikavälin energiapolitiikan tiekartan, jotta Suomi säilyy houkuttelevana investointikohteena ja huoltovarmuus vahvistuu kotimaisin ratkaisuin.

Perustettava energiaryhmä toimisi valtioneuvoston alaisuudessa puolueettoman puheenjohtajan johdolla, ja sen rakenteessa korostuisi riippumattomuus sekä tasapuolinen edustus. Energiaryhmään kuuluisi edustajia kaikista eduskuntapuolueista, keskeisistä ministeriöistä, energia-alan toimijoista, huoltovarmuuden asiantuntijoista sekä tutkimus- ja elinkeinoelämän piiristä. Puolueeton toimintatapa vahvistaisi päätöksenteon pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta sekä loisi perustan ratkaisuille, jotka parantavat Suomen investointihoukuttavuutta ja vahvistavat huoltovarmuutta kotimaisin keinoin.

Lisätietoja:
Annukka Saari
Toiminnanjohtaja
Paikallisvoima ry
annukka.saari@paikallisvoima.fi
+358 44 578 9139